

Н. В. СУДАРЫКАВА,
настаўніца вышэйшай катэгорыі
Крынкаўскай сярэдняй школы Лёзненскага раёна

ЖЫЦЦЁВЫЯ ПУЦЯВІНЫ МІХАСЯ ЛЫНЬКОВА

Літаратурная гасцёўня для вучняў VI—X класаў

Метадычная распрацоўка падрыхтавана на аснове вывучэння і аналізу шматлікіх публікацый у друку, архіўных дакументаў, успамінаў беларускіх пісьменнікаў, родных і блізкіх Міхася Ціханавіча Лынькова, маіх аднавяскоўцаў, якія ў маі 1961 года сустрэклі пісьменніка-земляка на Крынкаўскай зямлі, матэрыялаў школьнага музея Міхася Ціханавіча Лынькова, які быў адкрыты ў лістападзе 1978 года.

Мэты: пазнаёміць вучняў з жыццём і творчым шляхам народнага пісьменніка Беларусі Міхася Лынькова; раскрыць адметнасць таленту пісьменніка, яго ўклад у развіццё літаратуры; спрыяць абуджэнню цікавасці школьнікаў да творчасці М. Лынькова; выхоўваць пачуццё гонару за таленавітага земляка, любові да роднага беларускага слова.

Абсталяванне: партрэт М. Лынькова, выстава кніг пісьменніка і публікацый пра яго, мультымедыяная сістэма для дэманстрацыі фотаздымкаў і іншых матэрыялаў.

Эпіграфы:

Міхась (Міхаіл Ціханавіч) Лынькоў — адна з самых выдатных творчых і арганізатарска-кіруючых постацей у літаратурным працэсе Беларусі савецкага часу пачынаючы з сярэдзіны 20-х гадоў (Віктар Каваленка).

...Першы мастацкі твор мне прачытаў бацька. Гэта быў знакаміты «Гой» Міхася Лынькова («І плакала Рыва...») (Васіль Быкаў).

Ход мерапрыемства

Настаўнік.

Я жыў тады
каля маленькай вёскі,
дзе ўпершыню ўбачылі Вы свет
і дзе дагэтуль сосны і бярозкі
шумяць натхнёна,
быццам адгалоскі
гадоў, сярод якіх —
Ваш даўні след.
А я і сёння ўспамінаю часта:
стаяла школа
ў Крынках ля крыніц.
Я уваходжу ў клас —
і, быццам пшасце,
трымаю кнігу —
свет вялікі насцеж:
там Ваша слова
з зор і навальніц.

І раптам хлопчык
прама са старонак
сыходзіць ціха —
вочы-васількі.
А клас глядзіць
скрозь дымныя заслоны
ваенных дзён.
І Толя Папялёнак
ужо сціскае гнеўна кулакі.
За вокнамі наўкол
палі ляжалі,
звісала нізка
воблака крыло,
а літгурткоўцы Вам пісьмо пісалі,
хоць асаблівых слоў і не шукалі —
само натхненне
іх тады знайшло.

Бо мы жылі
каля зарнічкі-вёскі,
дзе ўпершыню убачылі Вы свет
і дзе дагэтуль сосны і бярозкі
шумяць натхнёна,
быццам адгалоскі
гадоў, сярод якіх —
Ваш яркі след.

Давід Сімановіч.

А пісалі ліст пісьменніку-земляку Міхасю Ціханавічу Лынькову літгурткоўцы Крынкаўскай сярэдняй школы разам з настаўніцай беларускай мовы і літаратуры Ліліяй Іосіфаўнай Алешкінай.

Першы вядучы. Міхасю Ціханавічу Лынькову давалося захапіць крыху XIX стагоддзя, бо нарадзіўся будучы пісьменнік 30 лістапада 1899 года. «Як калісьці ўспаміналі нябожчыкі-бацькі, — пісаў ён у аўтабіяграфіі, — нарадзіўся ў дзень “святога Міхаіла, князя Твярскаго”, хрысцілі ў дзень, калі чарговым святам быў таксама Міхаіл, на гэты раз “архангел, предводитель войн небесных”. Адным словам, падстаў звацца Міхаілам было больш чым дастаткова». Нарадзіўся Міхась Лынькоў у вёсцы Зазыбы былога Віцебскага павета Віцебскай губерні. Бацькі былі сяляне гэтай вёскі, мелі кавалак уласнай зямлі, крыху больш за дзесяціну. Сваёй хаты не было. Зразумела, што тая гаспадарка пракарміць сям’ю не магла. Бацька хадзіў на розныя заробкі. Працаваў некаторы час падзённым рабочым на Рыга-Арлоўскай чыгунцы, дзе быў залічаны потым штатным рамонтным рабочым па «службе пуці».

Другі вядучы. Асабліва яркіх успамінаў з самага ранняга маленства ў пісьменніка не захавалася. Паводле слоў маці, быў ён не сказаць каб удалым дзіцем. Год да трох, да чатырох не мог хадзіць з-за розных хвароб. З гэтай прычыны быў сталым кліентам ва ўсіх вясковых шаптух і знахарак, якія і практыкавалі на ім усе спосабы тагачаснай вясковай «медыцыны». Аднак, на шчасце, застаўся жыць пасля ўсіх гэтых, часам вельмі рызыкаўных, эксперыментаў.

У асобных эпізодах М. Лынькоў памятаў, як вучыўся хадзіць. Ставілі хлопчыка ў спецыяльны драўляны станок на калёсіках, з якога не мог — нават каб і хацеў — упасці на падлогу або на зямлю. Ды хлопчык намагаўся прыняць звычайны свой сядзячы стан, нахіляўся ўбок і гэтым самым рухаў

у тым ці іншым кірунку свой «транспарт». Так і рабіліся пэўныя вандроўкі па хаце, па двары, па вуліцы. Адна з такіх вандровак закончылася аднойчы поўнай аварыяй: з усёй «калясніцай» шуснуў з мастка ў невялікую рачулку, якая працякала пасярэдзіне вёскі. Нейкая цётка своечасова заўважыла гэтыя задужа раннія практыкаванні па скачках з трампліна ў ваду і выцягнула хлапчука адтуль ледзь жывога. Такія прыгоды ўзрушылі і не на жарты занепакоілі бацькоў, бо ў сям’і быў першынецам. Ва ўсякім разе, няўдаламу пляўцу перапала і пачастункаў, хапіла і папрокаў і перасцярог, каб не вельмі легкадумна ставіўся да вады.

Трэці вядучы. Відаць, пасля ўсіх прыгод і даволі моцных перажыванняў Міхась адолеў урэшце сакрэт хады чалавечай, пачаў самастойна хадзіць. А калі стаў паўнапраўным чалавекам, то з’явіліся і першыя абавязкі: калыхаць меншых сяцёр і братоў, якія акуратна штогод з’яўляліся на свет Божы. На запытанне, адкуль толькі яны бяруцца, гэтыя надакучлівыя (як жа — калышы іх, соску дай, большых накарма ды прыгледзь за імі, безліч іншых абавязкаў у пяцігадовай-шасцігадовай нянькі), Міхасю не менш сур’эзна адказвалі, што чарговага брата ці сястру маці знайшла на гародзе ў капусце. Да чаго ж узненавідзеў хлопец няшчасную капусту! Але неўзабаве ўцяміў, што справа не ў адной капусце, бо адзін з братоў з’явіўся тады, калі капуста была даўно пашаткавана і заквашана. І калі паўтарылася старая спасылка на капусту, хлопец катэгарычна запратэставаў супраць такой «інфармацыі»:

— Не веру я ў вашу капусту, калі я даўно ўжо ўсе храпкі ад качаноў паеў і ў гародзе зусім пуста, адны лужыны ды мокры снег.

Бацькі спаслаліся на бусла.

— Дзе ж той бусел? Ён жа даўно ў вырай паляцеў!

Тады была прыведзена такая прычына, супраць якой ён не меў магчымасці запырачыць.

— То ж нам Бог даў!

— Ну што ж, калі Бог, дык няхай ужо... Яму, канечне, добра дурыкі строіць, а мне адзін толькі клопат: калышы і не знайся. Вось няхай бы сам пакалыхаў... такі разумны...

— Пагавары, пагавары яшчэ!..

І Міхась лічыў за лепшае дыпламатычна змоўкнуць. Таямнічая істота Бога і так прыносіла шмат непрыемнасцей. А таму часта даводзілася больш чым блізка знаёміцца

з матчынымі матузамі, а зрэдку і з бацькавай папругай.

Хапала абавязкаў і апрача клопатаў нянькі. Летам глядзі, каб не ўбілася ў грады чужое парася, каб не ўцякло ў поле цяля, навязанае на дзедавым прыгуменні.

Настаўнік. А пра радаслоўнае дрэва сям'і Лыньковых вы даведаецеся самі, калі прачытаеце яго аўтабіяграфію. Яна змешчана ў кнізе: Лынькоў, М. Публіцыстыка. — Мінск: Маст. літ., 1980, с. 9—12 (*дэманструецца гэтае выданне*).

Вучням раздаюцца ксеракопіі з аўтабіяграфіяй пісьменніка, і яны чытаюць аповед Міхася Ціханавіча пра дзеда па маці Емяляна, дзеда па бацьку Восіпа і яшчэ некалькіх цікавых дзядоў, праўда, не родных, і пераказваюць, што запомнілі.

Першы вядучы. Неўзабаве пасля японскай вайны бацькі пераехалі на сталую працу на чыгунку, якая была толькі што пабудавана ад Віцебска да Жлобіна і афіцыйна называлася Віцебска-Жлобінская ветка Рыга-Арлоўскай чыгункі. Жылі ў казарме паміж станцыямі Магілёў і Лотва. (*Праца з картай: знаходжанне гэтых пунктаў на карце.*) Навокал былі густыя лясы, багатыя на грыбы, ягады і арэхі. Лес заўсёды прывабліваў Міхася сваім адвечным хараством, безліччу казачных таямніц. Што можна параўнаць з невялікім вогнішчам у начным лесе? Ты бліжэй тулішся да цяпельца — навокал жа такая цемрадзь, а ў ёй розныя дзівы-страхі. А раніцай у лесе ніякіх страхоў. Сонечныя зайчыкі гуляюць па верасе, па папараці. Ягады-касцяніцы гараць пад сонцам чырвоным агеньчыкам. Нібы залатыя, стаяць бярозы. Чырвоны кляновы ліст апускаецца на зямлю. Адцвітаюць верасы. А колькі радасці ад баравікоў, пах іх ядраны. З ранняга дзяцінства палюбіў Міхась Ціханавіч лес. Дзе ні жыў, заўсёды стараўся пасадзіць некалькі дрэў.

Другі вядучы. Мабыць, праз год ці праз два бацькі пераехалі на новае месца працы, кіламетраў за сотню ад казармы. Ехалі ў таварным вагоне, дзе размешчана была і ўся гаспадарка. У кутку вагона мычэла карова, часам узнімаў адчайны брэх цюцік. А дзеці адчувалі сябе на сёмым небе ад захаплення. Як жа, што ні хвіліна, то новыя краявіды, новыя лясы і палеткі, вёскі, мястэчкі. Праязджалі праз невялікія гарады.

Далей гучыць аповед пісьменніка пра бацьку. Расказвае адзін з вучняў, які загадзя пазнаёміўся з аўтабіяграфіяй

пісьменніка, змешчанай у кнізе М. Лынькова «Публіцыстыка», с. 21—22.

Настаўнік. Новым месцам жыцця сям'і стала будка на 230-й вярсе, паміж 16 раз'ездам і станцыяй Рагачоў.

Праца з картай. Адзін з вучняў апавядае пра гэтую будку паводле тэксту з кнігі М. Лынькова «Публіцыстыка», с. 22—23. Паказваецца фотаздымак будкі № 230, зроблены М. Лыньковым.

Трэці вядучы. Недалёка ад будкі было Старое Сяло, дзе Міхась Лынькоў наведваў пачатковую школу. Паступленне сына туды было для сям'і важнай падзеяй. Будучаму вучню пашылі новыя штаны, новую кашулю. Бацька змайстраваў новыя скураныя лапці, маці пашыла спецыяльную торбачку для кніжак. Сам бацька адвёў Міхася ў школу і здаў «з рук у рукі» настаўніку, якога прасіў трымаць сына ў дысцыпліне і не шкадаваць, у выпадку патрэбы, ні лазы, ні бярозавай кашы для лепшага засваення асноў навукі. Хлопцу ж «даў суровы наказ:

— Глядзі вучыся, <...> бо калі пачую ад гаспадзіна вучыцеля, што ты дрэнна вучышся, дык не пагляджу, што на табе новыя штаны, а ўсыплю па дваццаць пятае чысло...»

Ці баяўся Міхась за свае новыя штаны, ці былі іншыя прычыны, але вучыўся ў школе няблага. За гады вучобы перачытаў усе кніжкі, якія былі ў сціплай школьнай бібліятэцы і ў саміх настаўнікаў. Найбольш запомніўся Міхасю Ціханавічу настаўнік Кірыла Іванавіч Бечых, хворы на сухоты. Гэта быў бязмежна адданы сваёй справе вясковы настаўнік, які інтарэсы школы і сваіх вучняў ставіў вышэй за ўсё на свеце. Пры сканчэнні школы Міхась атрымаў у падарунак кнігу М. Гогаля «Вечары на хутары ля Дзіканькі». Гэта была самая любімая кніжка ў тыя часы.

Першы вядучы. Настаўнік угаварыў бацьку паслаць Міхася ў Рагачоў на далейшую вучобу ў двухкласным вучылішчы пры настаўніцкай семінарыі. У гэтым гарадку прайшлі дзіцячыя і юнацкія гады.

Вучань агучвае гістарычную даведку пра горад Рагачоў.

Першы вядучы (працягвае). Два гады М. Лынькоў вучыўся ў двухкласным вучылішчы. Жыў у сям'і знаёмага грузчыка-дрывакладчыка з чыгункі. Было яму тады 11—13 гадоў. Летам працаваў на чыгунцы. Зарабляў капеек па трыццаць у дзень.

Другі вядучы. Восень 1913 года. Не было патрэбных 14 гадоў, каб паступіць у настаўніцкую семінарыю. Пасля просьбы дапусціць да экзаменаў паспяхова вытрымаў уступны экзамен у настаўніцкую семінарыю. Паколькі добра вучыўся у двухкласным вучылішчы і годна вытрымаў экзамен, семінарыст М. Лынькоў атрымаў казённую стыпендыю, аж 15 рублёў на месяц, у тым ліку і на летнія месяцы. Гэта было вялікай удачай: памер стыпендыі перавышаў бацькаву зарплату. Адчуваў сябе шчаслівым чалавекам на зямлі. Радаваліся за хлопца і бацькі.

Трэці вядучы. Але радасць была нядоўгая. Нягледзячы на тое, што вучыўся Міхась добра, асабліва па такіх прадметах, як геаграфія, літаратура, гісторыя, нягледзячы на тое, што пісаў розныя сачыненні на «выдатна», у другой чвэрці года зусім неспадзявана выставілі па двойцы па любімых прадметах. Спрабавалі неафіцыйна растлумачыць, што вінаваты паводзіны, хоць у іх нічога ні «крымінальнага», ні ганебнага не было, і ніякіх семінарскіх распарадкаў ён не парушаў. Як пазней высветлілася, трэба было даць стыпендыю нейкаму «свайму чалавеку». Стыпендыя Лынькова перайшла чалавеку, бацькі якога былі нават багатыя ў параўнанні з сям'ёй Міхася.

Першы вядучы. З-пад ног была выбіта сталая матэрыяльная база для вучобы. Выбавіцца з гэтага прыкрага становішча дапамаглі таварышы і выкладчык фізікі, які параіў зарабляць платнымі ўрокамі. З чатырнаццаці гадоў зрабіўся М. Лынькоў рэпетытарам дзяцей у купецкіх і чыноўніцкіх сем'ях, вучыў гультаяватых балбесаў-рэалістаў, якія часам былі старэйшыя за свайго настаўніка на тры, чатыры гады. «Працадаўцы» не дужа цырымоніліся ў абыходжанні з рэпетытарам, не вельмі спяшаліся расплаціцца, а пры выпадку і проста махлявалі, не плацілі. Прытым не плацілі за працу часам на «законнай падставе»: зарабіў твой падапечны зноў двойку — значыць, можна і не плаціць.

Настаўніцкую семінарыю М. Лынькоў скончыў 1 лютага 1917 года.

Другі вядучы. Атрымаў прызначэнне настаўнікам у Ліпініцкую земскую школу Буда-Кашалёўскай воласці Рагачоўскага павета (цяпер гэта вёска ў Буда-Кашалёўскім раёне). *(Праца з картай Магілёўскай вобласці, вучні знаходзяць на карце вёску Ліпінічы.)*

Рэчаіснасць сустрэла Міхася Ціханавіча не вельмі ветліва. Са станцыі да вёскі было

кіламетраў дзесяць-дванаццаць. Быў у маладога настаўніка ордэр на фурманку ў земскую конную пошту, выдадзены земскай управай. Зірнулі на гэты ордэр на пошце, змералі позіркамі юнака з ног да галавы, нешта прабурчалі пад нос накшталт «чакай, малады чалавек, можа, і дачакаешся...». Чакаў гадзіну, другую, трэцюю... Ноч надыходзіць. Урэшце прыбіральшчыца пошты пошпакам параіла пайсці на станцыю, бо туды сяляне купецкі лес прывозяць, абавязкова на трапяцца людзі з Ліпініч. Міхась Ціханавіч паслухаўся і неўзабаве сядзеў на санях, з якіх толькі што разгрузілі на станцыі купецкія дровы. Праз дзве гадзіны быў на месцы прызначэння і грэўся ля печы, клапаціліва распаленай вартаўніком школы.

Трэці вядучы. Сама школа была запушчана. Вопыту ў маладога настаўніка аніякага. А трэба весці аднаму чатыры групы. Вучні старэйшай групы былі большыя за Міхася Ціханавіча і па росце і па ўзросце. Школьных прылад, кніжак, дапаможнікаў амаль што не было. У дадатак і сяляне падазрона пазіралі спачатку на «зьялёнага настаўніка»: «Чаму ён навучыць, калі самому самы раз з вучнямі ў снежкі гуляць». Міхась Ціханавіч ездзіў і даставаў для школы падручнікі, для вёскі плакаты і палітычную літаратуру. Арганізаваў першы ў вёсцы кааператыў, ездзіў за паўсотню кіламетраў па тавары (плугі, косы, сярпы) у горад.

Першы вядучы. Летам 1919 года па мабілізацыі прафсаюзаў М. Лынькова прызвалі ў Чырвоную Армію. Быў некалькі месяцаў у запасным стралковым палку ў Вязьме, потым у Дарагабужы, дзе праходзіў вайсковую падрыхтоўку ў мінамётнай камандзе. Успыхнула эпідэмія тыфусу. Не было ніводнага чалавека ў палку, які не перахварэў. М. Лынькоў некалькі дзён праляжаў пад нарамі ў палкавым медпункце (месцаў не хапала), і таварышы, якія раней захварэлі і выжылі, выкралі Міхася Ціханавіча адтуль ноччу, на саначках завезлі ў горад і падкінулі на ганак ваеннага шпіталю. Падкідыша падабралі, і так М. Лынькоў апынуўся на шпітальным ложку, на якім праз месяц і ачунаў.

Другі вядучы. Гады перыяду замежнай інтэрвенцыі і грамадзянскай вайны далі будучаму пісьменніку багата назіранняў. Менавіта тады ён зрабіў першыя спробы пяра. Надрукаваў адзін верш у 1919 г. У пачатку 1921 г., калі дывізія стаяла ў раёне Бабруйска, надрукаваў другі верш у газеце «Камуніст».

Са спецыяльным атрадам М. Лынькова накіравалі на Чарнігаўшчыну на нарыхтоўку фуражу і барацьбу з бандытызмам. Восенню 1921 г. быў адкамандазраваны ў Перм, потым у Чэлябінск, працаваў у нападваеннай, нападграмадзянскай арганізацыі.

Летам 1922 г. М. Лынькова дэмабілізавалі, і вярнуўся ён у родную хату — будку на 230-й вярсце. За гэты час памёр бацька.

Трэці вядучы. Вярнуўшыся дадому, цяжка захварэў. Пасля хваробы стаў працаваць у Сержанскай няпоўнай сярэдняй школе. Толькі ўладкаваўся на працу і сабраўся перавезці да сябе сям'ю, як атрымаў паведамленне, што маці трапіла пад пасажырскі цягнік.

Сумныя дні перажывала будка 230-й вярсты. У ноч перад пахаваннем маці прыехала сястра. Пад раніцу яна нарадзіла дзяўчынку. Пахаванне спалучалася з радзінамі.

Першы вядучы. Пасля пахавання маці М. Лынькоў перавёз да сябе ў Сержань сям'ю — двух братоў і малодшую сястру, якія былі яшчэ малымі дзецьмі. Пачалася новая паласа ў жыцці М. Лынькова. Разам з настаўніцкай працай і ўдзелам у жыцці мясцовых грамадскіх арганізацый уключыўся ў актыўную селькораўскую працу, дасылаў допісы ў бабруйскую акруговую газету «Камуніст».

Другі вядучы. У маі 1925 г. надрукаваў першыя апавяданні, заснаваў філію «Маладняка» ў Бабруйску, наладзіў выпуск літаратурнага альманаха «Уздым». У 1930 г. пераведзены на працу ў Мінск, у дзяржаўнае выдавецтва, дзе працаваў два гады. Пасля працаваў рэдактарам часопіса «Полымя рэвалюцыі». З 1936 г. прымаў удзел у працы Акадэміі навук БССР, дзе быў выбраны членам-карэспандэнтам. З 1938 па 1948 г. быў старшынёй Саюза пісьменнікаў, працаваў у Інстытуце літаратуры імя Янкі Купалы Акадэміі навук БССР.

Трэці вядучы. У 1939 г. у час вызваленчага паходу Чырвонай Арміі ў Заходнюю Беларусь быў рэдактарам газеты «Беларуская звязда».

У першыя гады Вялікай Айчыннай вайны рэдагаваў газету «За Савецкую Беларусь». Выдавалася яна на Заходнім фронце, пасля на Цэнтральным, на Бранскім і зноў на Заходнім.

У 1943—1946 і ў 1949—1952 гг. пісьменнік працаваў на пасадзе дырэктара Інстытута літаратуры, мовы і мастацтва Акадэміі навук БССР.

Настаўнік. Дзевятнацатага мая 1961 г. па запрашэнні вучняў і настаўнікаў Міхась Лынькоў наведаў вёску Крынкі, правёў гэты дзень у родных мясцінах. Паводле ўспамінаў Д. Сімановіча, яго акружылі рабочыя саўгаса «Крынкі», вучні, настаўнікі і павялі да канторы саўгаса. Па дарозе расказвалі пра набыткі гаспадаркі, знаёмілі з перадавікамі.

Трымаўся Міхась Ціханавіч проста, але можна было заўважыць, што ён усхваляваны нечаканай урачыстасцю, якую наладзілі яму.

Вось Міхась Ціханавіч устае, падыходзіць да імправізаванай трыбуны — і над плошчай чуецца яго нягучны голас.

Міхась Ціханавіч гаварыў пра светлы лёс, які выпаў на долю былога хлопчыка з вёскі Зазыбы. А яшчэ гаварыў пра свой раманапаею «Векапомныя дні», пра падзеі, што адбываліся на Віцебшчыне ў гады Вялікай Айчыннай вайны, а цяпер перайшлі на старонкі твора. Расказаў пра тых, хто паслужыў прабразам яго герояў.

Першы вядучы. У час сустрэчы Міхася Ціханавіча гарача віталі рабочыя, вучні, настаўнікі. Яму павязалі чырвоны гальштук — ён стаў ганаровым піянерам дружыны Крынкаўскай школы.

Яшчэ доўга пісьменнік гутарыў з землякамі. *(Дэманструюцца фотаздымкі памятнай сустрэчы з М. Лыньковым.)*

Другі вядучы. Літаратурную працу пісьменнік спалучаў з актыўнай грамадскай дзейнасцю. М. Лынькоў неаднаразова як член урадавай дэлегацыі БССР удзельнічаў у рабоце ААН. Выбіраўся дэпутатам Вярхоўнага Савета рэспублікі *(дэманстрацыя білета дэпутата Вярхоўнага Савета БССР)*.

Трэці вядучы. Шмат гадоў узначальваў Саюз пісьменнікаў БССР. У 1953 г. быў выбраны акадэмікам АН БССР *(дэманстрацыя фотаздымка будынка акадэміі)*. Некалькі разоў ездзіў у Амерыку, у краіны Еўропы і Азіі. З Амерыкі прывёз матор для сваёй лодкі, бо быў заядлым рыбаком. А дача месцілася на маляўнічым беразе возера Нарач *(дэманструюцца фотаздымкі М. Лынькова на дачы і на возеры)*.

Настаўнік. Творчая спадчына М. Лынькова багатая. Частка кніг пісьменніка дэманструецца на нашай выставе.

1. Лынькоў, М. Збор твораў : у 8 т. / М. Лынькоў. — Мінск : Маст. літ., 1981—1985. — 8 т.

2. Лынькоў, М. Апавяданні / М. Лынькоў. — Мінск : Нар. асвета, 1974.

3. Лынькоў, М. Пра смелага ваяку Мішку і яго слаўных таварышаў / М. Лынькоў. — Мінск : Юнацтва, 1978.

4. Лынькоў, М. Насустрач жыццю : апавяданні / М. Лынькоў. — Мінск : Маст. літ., 1988.

5. Лынькоў, М. Міколка-паравоз : аповесці і апавяданні / М. Лынькоў. — Мінск : Юнацтва, 1989.

6. Лынькоў, М. Хата на калёсах : аповесці, апавяданні. — Мінск : Беларусь, 1998.

7. Лынькоў, М. Над Бугам : выбр. / М. Лынькоў. — Мінск : Маст. літ., 2002.

З творамі М. Лынькова вы ўжо знаёміліся на ўроках беларускай літаратуры. Прыгадайце і каротка перакажыце адзін з эпизодаў з твораў пісьменніка, які вас найбольш уразіў. (*Вучні пераказваюць мясціны з твораў М. Лынькова.*)

Віктарына «М. Лынькоў: жыццё і творчасць»

1. Калі і дзе нарадзіўся М. Лынькоў? (*30 лістапада 1899 г. у вёсцы Зазыбы былога Віцебскага павета Віцебскай губерні.*)

2. Дзяцінства М. Лынькова прайшло на чыгунцы. У якіх творах пісьменнік перадаў сваю замілаванасць да чыгункі, захапленне працай чыгуначнікаў? (*«Міколка-паравоз», «Андрэй Лятун».*)

3. Дзе вучыўся будучы пісьменнік? (*У пачатковай школе ў Старым Сяле, у двухкласным вучылішчы, у Рагачоўскай настаўніцкай семінарыі.*)

4. Дзе і кім працаваў пісьменнік з 1917 г. па 1930 год? (*У Ліпініцкай, Свержанскай школах, бабруйскай акруговай газеце «Камуніст».*)

5. Успомніце творы пісьменніка, якія названы імёнамі галоўных герояў. (*«Міколка-паравоз», «Астap», «Ірына», «Андрэй Лятун», «Янка-парашутыст», «Дзед Аўсей і Палашка».*)

Настаўнік (*заклучнае слова*). Спадзяюся, што вас зацікавілі жыццё і творчы шлях М. Лынькова і вы прадоўжыце знаёмства з яго творчасцю. А героі твораў пісьменніка-земляка будуць вучыць вас мужнасці,

Перад вамі кніга «Святло яго душы» (1979). У ёй сабраны ўспаміны беларускіх пісьменнікаў, родных і блізкіх М. Лынькова. Прачытайце некаторыя з іх (*раздаюцца ксеракопіі матэрыялаў*). Якім паўстаў перад вамі народны пісьменнік Беларусі Міхась Ціханавіч Лынькоў? Свае словы падмацуйце прыкладамі з тэкстаў. (*Гэта чалавек шчырага, адкрытага сэрца, душэўны, клапатлівы, кемлівы, гасцінны, цікавы суразмоўца, заядлы нарачанскі рыбак, валодаў пачуццём гумару, любіў дзяцей і нярэдка сустракаўся з імі, заўсёды прыходзіў на дапамогу, умеў майстраваць...*)

Давайце паспрабуем з вамі скласці віктарыну па жыццёвым і творчым шляху М. Лынькова. (*Вучні называюць свае пытанні і адказваюць на іх. Пытанні запісваюцца.*)

6. Назавіце творы М. Лынькова для дзяцей. (*«Пра смелага ваяку Мішку і яго слаўных таварышаў», «Міколка-паравоз», «Адвісін дуб», «Янка-парашутыст».*)

7. Хто з аповесці «Міколка-паравоз» вельмі выхваляўся ўзнагародамі за турэцкую вайну, а пасля турэмнага зняволення згадзіўся аддаць іх Міколку на цацкі? (*Дзед.*)

8. Хто з герояў аповесці «Міколка-паравоз» прапанаваў смелы план вызвалення бальшавікоў з пакгаўза? (*Міколка.*)

9. Хто з герояў аповесці «Міколка-паравоз» выратаваў ад гібелі Сёмку-матроса? (*Дзед Астap і Міколка.*)

10. Хто з герояў М. Лынькова сваім паравозам вылечыў кульгавага Саўку? (*Андрэй Лятун з апавядання «Андрэй Лятун».*)

11. Хто з герояў паўтарыў подзвіг Івана Сусаніна? (*Астap з апавядання «Астap».*)

12. Хто з герояў пісьменніка ўзарваў нямецкі эшалон, кінуўшы міну ў топку паравоза? (*Ірына ў апавяданні «Ірына».*)

высакароднасці, чуласці, дабрыні, любові да свайго роднага краю.

Пісьменнік даў нам прыклад самаадданай працы дзеля людзей, грамадства, урок палымянай любові.

Спіс выкарыстанай літаратуры

Бугаёў, Д. Шчодрое сэрца пісьменніка: проза М. Лынькова даваеннага часу / Д. Бугаёў. — Мінск : Дзяржвыд. БССР, 1963. — 200 с.

Віхроў, А. У гонар слаўнай даты: аб святкаванні 85-годдзя з дня нараджэння народнага пісьменніка БССР М. Лынькова ў Крынках / А. Віхроў // Сцяг Перамогі. — 1984. — 4 снеж.

Кенька, М. П. Міхась Лынькоў: летапіс жыцця і творчасці / М. Кенька. — Мінск : Універсітэцкае, 1987. — 176 с.

Куляшоў, Ф. Міхась Лынькоў: нарыс жыцця і творчасці / Ф. Куляшоў. — Мінск : Нар. асвета, 1979. — 206 с.

Лынькоў, М. Літаратура і жыццё: літ.-крытыч. арт. / М. Лынькоў. — Мінск : Маст. літ., 1978. — 511 с.

Лынькоў, М. Публіцыстыка / М. Лынькоў. — Мінск : Маст. літ., 1980. — 271 с.

Святло яго душы: успаміны пра М. Лынькова / склад. С. Лынькова-Куспіц, Ю. Пшыркоў. — Мінск : Маст. літ., 1979. — 368 с.

Сімановіч, Д. Дзень у родных мясцінах / Д. Сімановіч // Настаўн. газ. — 1979. — 28 ліст.

Собаль, В. Ад шчодрэга сэрца / В. Собаль // Віцебскі рабочы. — 1979. — 30 ліст.

